

Školní preventivní strategie

**ZŠ Pustějov
2024 - 2028**

Současný stav problematiky

Škola vytváří školní preventivní strategii jako základní nástroj prevence. Jde o dlouhodobý program, který jasně definuje krátkodobé a dlouhodobé cíle. Je naplánován tak, aby mohl být řádně uskutečňován. Slouží jako podklad pro zpracování ročního Minimálního preventivního programu školy.

Doba platnosti je 4 roky.

Charakteristika školy

Základní škola a mateřská škola Pustějov je málotřídní školou 1. stupně, pro žáky 1. – 5. ročníku. V současné době je dvojtřídní.

Budova školy je zmodernizována, plně vybavena moderním nábytkem, počítačovou technikou a interaktivními tabulemi.

Škola má k dispozici tělocvičnu, počítačovou učebnu, učebnu hudební výchovy, učebnu výtvarné výchovy a pracovních činností.

Součástí je školní družina a školní jídelna.

U školy je moderní multifunkční hřiště, které využíváme v hodinách tělesné výchovy a ve volnočasových aktivitách.

Personální zajištění

Výchovný poradce

Společně s metodikem prevence koordinuje aktivity školy v oblasti prevence. Společně s učiteli řeší výchovně – vzdělávací problémy žáků.

Hlavní úkoly výchovného poradce:

- péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- péče o žáky mimořádně nadané
- spolupráce se školními poradenskými zařízeními

Metodik prevence

Spoluvytváří preventivní program školy a podílí se na jeho realizaci.

Hlavní úkoly metodika prevence:

- spolupráce s institucemi v oblasti primární prevence

Pedagogové

Věnují se rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy.

Provádí průběžnou diagnostiku žáků a třídy.

Třídní učitel je v kontaktu se zákonnými zástupci žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace (e-mail, telefon).

Cíle projektu

Snažíme o vytváření příznivého klimatu pro žáky i ostatní pracovníky školy. Zaměřujeme se na zajištění bezpečného prostředí žákům a minimalizaci rizikového chování. Důraz je kladen také na spolupráci školy se zákonnými zástupci žáků.

Dlouhodobé cíle:

- rozvoj a podpora sociálních kompetencí, posilování komunikačních dovedností,
- vytváření pozitivního sociálního klimatu
- výchova ke zdravému životnímu stylu
- podpora vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence rizikového chování
- spolupráce s institucemi v oblasti prevence sociálně-patologických jevů
- zvyšování digitální gramotnosti žáků

Střednědobé cíle:

- průběžné sledování a zjišťování klimatu tříd
- zapojování rodičů do života školy, podpora účasti rodičů na akcích školy

Krátkodobé cíle:

Třídní učitel:

- získání důvěry třídy a navázání komunikace
- zvyšování odolnosti žáků vůči rizikovému chování
- zkvalitňování sociální komunikace mezi žáky a učitelem
- zapojování žáků do školních i mimoškolních aktivit
- budování zdravých vztahů mezi spolužáky navzájem a mezi žáky a učiteli

Učitelé:

- preventivní a intervenční programy ve třídách
- rozvoj čtenářské gramotnosti žáků
- podpora pohybových aktivit žáků
- motivace a podpora k učení, předcházení školní neúspěšnosti.

Vymezení cílové skupiny

Strategie je zaměřena na žáky 1. – 5. ročníku základní školy, se zvláštním přihlédnutím k žákům ze sociálně slabšího a málo podnětného rodinného prostředí, žákům s nedostatečným prospěchem a některými typy specifických vývojových poruch chování.

U pedagogů je další vzdělávání zaměřeno na celý tým. Intenzivní vzdělávací aktivity jsou směřovány k pracovníkům, kteří zajišťují činnost školního poradenského pracoviště – výchovný poradce, metodik prevence.

Do systému informování jsou zapojeni také zákonní zástupci. Cílem je jejich zapojení do prevence rizikových projevů chování (prostřednictvím konzultací, třídních schůzek, Preventivního programu školy atd.).

Způsob realizace

Základními kompetencemi prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu jsou:

- zvyšování sociální kompetence – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání
- posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na neúspěch, kritiku
- vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot apod.

Preventivní témata jsou nejčastěji frekventována v předmětech: vlastivěda, přírodověda, prvouka, český jazyk, výtvarná výchova, tělesná výchova, pracovní činnosti a cizí jazyk.

Znalostní kompetence žáků

- definují rodinu jako zázemí a útočiště, mají základní povědomí o nepřijatelnosti týrání, zneužívání a zanedbávání dětí
- zvládají rozdíly v komunikaci s dětmi a dospělými
- mají základní sociální dovednosti
- umějí se chránit před cizími lidmi, umějí adekvátně reagovat na rizikové situace
- mají základní zdravotní návyky, základní povědomí o poruchách příjmu potravy
- umí si správně zorganizovat svůj volný čas a uvědomují si nebezpečí rizikových sportů

- umějí rozlišit pojmy léky a návykové látky
- znají přesné informace o alkoholu, tabáku a dalších návykových látkách a jejich negativních účincích
- znají negativní následky užívání návykových látek a umí je odmítat,
- znají rizika virtuálního světa včetně kyberšikany, její prevence
- znají pravidla bezpečného internetu
- znají pravidla bezpečného chování v dopravních situacích, uvedou příklad rizikového chování, které vede v dopravním kontextu k dopravním kolizím, úrazům a úmrtím
- znají negativa vandalismu, umí odmítat ničení školního majetku i majetku ostatních žáků
- definují zmocnění věci, která není žáka a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován
- odmítají násilí nejen ve školním prostředí a ví, jak se v dané krizové situaci adekvátně zachovat
- chápou záškoláctví jako přestupek a porušení školního řádu
- rozpoznají rizikové sexuální chování a jeho negativní vliv na jedince, který se ho dopouští
- znají pravidla bezpečného chování při mimořádných situacích

Metody a formy, jakými budou dílčí aktivity řešeny

Program je zaměřen na:

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků v rámci zdravého životního stylu – hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence
- základy etické a právní výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- soustředěnost na včasné diagnostikování sociálně-patologických problémů ve třídních kolektivech
- důraz na spolupráci s rodiči
- ekologická výchova

- návštěvy divadelních představení, besed, účast na výtvarných, sportovních a jiných soutěžích

Vyhodnocení preventivní strategie

Školní preventivní strategie bude vyhodnocena po skončení platnosti, tj. na konci školního roku 2027/2028. Metodik prevence každoročně vyhodnotí naplňování preventivní strategie v rámci hodnocení Preventivního programu školy na konci každého školního roku.

V Pustějově dne 1. 9. 2024

.....
Školní metodik prevence: Mgr. Miluše Klementová

.....
Ředitel školy: PhDr. Renata Mikolašová

Školní program proti šikanování

Program je vytvořen na základě Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 a Metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č. j. 21149/2016. Existence programu proti šikanování vymezuje postoj školy vůči problému výskytu šikany na školách.

Program proti šikanování má přispívat k vytváření bezpečného prostoru, respektujícího a vstřícného prostředí ve škole. Zaměřuje se především na prevenci šikany a nabízí postupy pro případ řešení šikanování. Je určen pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům školy a stejně tak žákům a jejich rodičům.

Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli, a to zejména:

- podpora solidarity a tolerance
- podpora vědomí sounáležitosti
- vytváření podmínek pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- rozvoj spolupráce mezi žáky a jejich vzájemného respektu
- rozvíjení jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Podoby šikany:

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka,

neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení. Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresí neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

Většina obětí šikany a jejích svědků se snaží situaci udržet co nejdéle v tajnosti, bojí se někomu svěřit. Důsledkem může být podcenění závažnosti a rozsahu výskytu šikany nebo obtížné nalezení útočníků. Proto je v prevenci velmi důležité zaměřit se specificky na identifikaci rizikových znaků a signálů pro výskyt šikany. Důvodem nebo obsahem šikany může být jakákoli odlišnost žáka nebo pedagoga, např. fyzická zdatnost, vzhled, hmotnost, barva pleti, tělesná neobratnost, inteligence - snížení rozumových schopností, nebo naopak nadání, jazyková/komunikační bariéra, socio-ekonomická odlišnost, psychická

odlišnost, speciální vzdělávací potřeby žáka apod. Šikana může mít také specifický obraz, odehrává-li se ve vztahu k žákům nebo pedagogům z důvodu etnicity, rasové nebo národnostní příslušnosti, náboženského vyznání nebo víry.

Jak poznat šikanu

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.

Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.

O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.

Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.

Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.

Stává se uzavřeným.

Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.

Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.

9

Zašpiněný nebo poškozený oděv.

Stále postrádá nějaké své věci.

Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.

Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.

Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.

Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť

přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností.

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty

na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo

"legrací" zranitelný.

Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným nebo

pohrdavým tónem.

Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.

Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a

skutečnost, že se jim podřizuje.

Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.

Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.

Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout. Čeho by si měli všímat rodiče?

Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.

Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.

Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.

Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z

domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.

Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.

Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).

Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"

Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.

Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě.

Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.

Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.

Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.

Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.

Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat

doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)

Dítě se vyhýbá docházce do školy.

10

Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

3. Stádia šikany podle Koláře

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace
V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra
Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy
Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana
Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozdělení na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

4. Co dělat v případě podezření na šikanu

Co udělá rodič?

Pokud se Vám dítě svěří se svým trápením, důvěřujte mu, podpořte ho a slibte pomoc.

Pokuste se zjistit co nejvíce informací.

Informujte školu o podezření na šikanování. Obrátit se můžete na třídního učitele, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo vedení školy. Navštivte nás.

Při řešení problému spolupracujte se školou. Budeme respektovat Váš požadavek na zachování důvěrnosti informací.

11

Co udělá škola?

Zmapování situace

V průběhu prvního pololetí školního roku bude provedeno šetření u všech žáků

školy, žáci budou hodnotit své vztahy se spolužáky. Na základě získaných informací a ve spolupráci s třídními učiteli bude pracováno s jednotlivými třídami a skupinami. V rámci tříd

budou posilovány dobré vztahy. S výsledky budou seznámeni všichni učitelé. Na začátku roku

seznámí ŠMP všechny pedagogické pracovníky školy s programem proti šikanování, proškolí

je ve znalostech dané problematiky a seznámí je s postupem řešení v případě šikany.

Pedagogové budou dále motivováni a vybíráni pro další vzdělávací semináře v problematice

šikany a jiného rizikového chování.

Realizační tým - školní poradenské pracoviště

Tvoří ho ředitel školy, školní metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel.

5. Společný postup při řešení šikanování

Kdy je nutné začít vyšetřovat šikanu?

- rodiče oznámí podezření na šikanování nebo žádají o vyšetření týrání jejich dítěte

- dojde k „provalení“ šikanování (učitel je svědkem fyzického útoku, oběť má viditelná zranění)

- oběť nebo její kamarád případ nahlásí učiteli - šikana vyjde najevo při vyhodnocení monitorování

- při nepřímo varujících signálech, kdy žák vysílá skryté signály o pomoc (žák vchází do třídy až po učiteli, postává osamoceně, nemá kamaráda, je smutný, ustrašený, má nadměrnou absenci, náhle se mu zhorší prospěch apod.) nebo při známkách subtilního násilí a manipulace (žák je přehlížen, odmítán, dostává příkazy a snaží se jim vyhovět, ostatní mu ničí věci a je terčem různých žertíků, třída se mu směje, nadává mu, ostatní do něj strkají, „dobrovolně“ jim dává svačinu) Při hodnocení projevů vždy posuzujeme, zda jsou přítomny znaky šikanování:

samoúčelnost, agrese a nepoměr sil.

Kdo řeší šikanu a s kým spolupracuje?

Školní poradenské pracoviště, PPP Brno, popř. spolupráce s dalšími odborníky

Postup pedagoga:

Pokud je pedagog informován o šikaně nebo pojme podezření na šikanování, zahájí okamžitě

vyšetřování ve spolupráci se školním metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele.

Postup ředitele školy:

Přijme informaci o šikanování (od pedagoga, rodiče, žáka). Rozhodne se, zda škola zvládne

řešení šikany vlastními silami nebo zda potřebuje pomoc zvenčí (PPP, SVP, Policie ČR). V

12

případě prokazatelných jevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na jejím

vyšetřování dle jeho pokynů. Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, které řídí.

V případě potřeby je nutné zajistit zprostředkování odborné péče. V případě nutnosti

doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně

doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce

s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Při podezření, že šikanování naplnilo podstatu trestného činu (provinění), oznámí tuto

skutečnost Policii ČR.

Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

Na co se zaměřit

Je nutno zdokumentovat odpovědi na následující otázky:

Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí?

Kdo je agresor, popřípadě kolik je agresorů, kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník a kdo je obětí i agresorem?

Co, kdy, kde a jak dělali agresoři konkrétním obětím?

K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?

Jak dlouho šikanování trvá?

V případě, že je informátorem rodič, nesmíme jeho výpověď

zpochybňovat, ale věc

neodkladně řešit. Domluvit se s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte a naznačit

příští kroky.

V případě, že je informátorem sama oběť, je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci a

abychom ji ochránili před agresory.

Postup ŠMP a VP

a) Vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou)

- rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi

- nalezení vhodných svědků

- vybereme žáky, kteří jsou nezávislí na agresorech

- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí

a agresorů)

- důležité je, abychom rozhovory organizovali tak, aby o nich druzí nevěděli

- zajištění ochrany obětím

- po celou dobu vyšetřování je nutné ochránit oběť, zvýšit dozor, zorganizovat bezpečné

příchody a odchody dítěte, v nutném případě nechat dítě doma

- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi - následuje až po shromáždění

důkazů! Slouží k zastavení agrese, upozorníme je, že při jakémkoli náznaku šikanování

bude jejich potrestání přísnější, případně bude nahlášeno policii, naopak, pokud

budou mít snahu napravit situaci, může to zmírnit kázeňská opatření.

- realizace metody usmíření nebo metody vnějšího nátlaku (výchovný pohovor,

výchovná komise s agresorem a jeho rodiči).

13

- třídnická hodina (o způsobu potrestání agresorů informujeme celou třídu. Je třeba s

touto třídou nadále pracovat, rozvíjet kamarádské a bezpečné vztahy.

Můžeme se

také obrátit na odborníky Střediska výchovné péče, PPP...

- rozhovor s rodiči - úkolem je informovat rodiče o zjištěných závěrech školy a domluvit

se na dalších opatřeních

- v případě nutnosti – třídní schůzka - práce s celou třídou.

b) Vyšetřování pokročilé šikany s neobvyklou formou

- výbuch skupinového násilí vůči oběti

- překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti, zastavení

skupinového násilí.

- domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování

- zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi

- pokračující pomoc a podpora oběti

- nahlášení policii

- vlastní vyšetřování

- rozhovor s obětí a informátory, nalezení nejslabších článků

nespolupracujících

svědků, individuální nebo konfrontační rozhovory se svědky, rozhovory s agresory, případně jejich konfrontace, léčba

- metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách

spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s

pedagogicko-psychologickou

poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné

zprostředkovat jí péči

pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického

centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Výchovná opatření

- napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy
- snížená známka z chování

V mimořádných případech se užijí další opatření:

- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení

SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně

příslušném diagnostickém ústavu

- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s

rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní

výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu v případě, že šikana

naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podle z. č. 40/2009 Sb., trestního

zákoníku, podává ředitel školy trestní oznámení na Policii ČR

Ochranný režim

Ochrana žáků před šikanou je zakotvena ve školním řádu.

14

Před vyučováním, o přestávkách a při odchodu ze školy je zajištěn dohled pedagogů.

Spolupráce s rodiči

Úkolem každého učitele je získat rodiče ke spolupráci na pravidelných třídních schůzkách. Na

začátku studia je rodičům rozeslán (rozdán) informační dopis, který seznamuje rodiče s

možným výskytem šikany na naší škole a se způsobem jejího řešení, taktéž je prosíme o

spolupráci.

Školní poradenské služby

Pokud někdo z žáků či rodičů, příp. učitelů potřebuje pomoc, může se obrátit na:

- třídního učitele
- školního metodika prevence rizikového chování
- výchovného poradce
- ředitele školy

Spolupráce školy se specializovanými pracovišti

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo

školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány.

Zejména:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou) případně s dalšími organizacemi specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že rodiče odmítají spolupracovat se školou, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.

Vztahy se školami v okolí

V rámci udržování dobrých vztahů spolupracujeme při různých školních i mimoškolních

činnostech s okolními školami.

6. Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a

multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem

osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak

bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za

individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel. Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou. Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru. Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pociťuje stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí. Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele Pro prevenci šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy a celoškolní přístup - dobré sociální klima, škola připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci. Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů. Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou,

vyhýbá se konfrontačnímu tónu.

Pedagog posiluje zapojení do výuky, dává jim na výběr, propojuje výuku s běžným životem a

potřebami žáků; jeho výklad je srozumitelný, na odpovídající hranici obtížnosti, podporuje

žáky a staví na silných stránkách.

Pedagog neponižuje ani nezesměšňuje žáky, při hodnocení zachovává jejich důstojnost.

Pedagog si všímá změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.

Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci s výchovným poradcem, ŠMP, případně s vedením školy.

Podporuje kooperaci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák/student cítí přijatý.

Postup řešení šikany zaměřené na učitele

Pro řešení šikany zaměřené na učitele platí doporučení uvedené v bodě 5. Společný postup

při řešení šikanování.

Dále je důležité respektovat tyto zásady:

Pedagog je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by

vyhledat pomoc ostatních. Je zapotřebí, aby škola podporovala své pedagogy k vyhledání

pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními

pedagogy.

V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem

školy. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy,

přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění

dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě

16__

vyžaduje-li to situace. Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy

porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být

bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na

zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkosti, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.

Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.

Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence). Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy, aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnosti.